

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 36.

Fylke: Rogaland

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: ERFJORD

Emne: Helsing fabter og åtter.

Bygdelag:

Oppskr. av: Gudmund Færvik.

Gard: Hamra

(adresse): Vik i ERFJORD.

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Folk uttrykte ja ved å nikke med hovudet, nei ved å rista på hovudet. Har ikkje høyrte at ein uttrykte ja eller nei ved å røre på handi.

2. Ein helsing berre på tii ein kjemner. Slik er det no og slik har det vore so lenge folk minnest.

Dette gjeld når ein råka folk på vegen eller andre stader. I verkshaps halsa ein på alle som er der både kjende og ukjende.

3. Har ikkje høyrte at her var nokon regel for kven so spå halsa fyrst når ein måtte kjende.

Ellen born vart tilhaldne at dei sho halsa når dei måtte nokon vaksen.

4. Når ein halsa so sa ein goddag, god morgon eller godkveld etter tidi ein råka den ein halse på.

Uennene bukka med hovudet når dei halsa. Kvinnome mia ei tid i men no er det slutt på det. Dei

mitta berre på hovudet du og no.

Ein kan enno sjå at gjentongar
nær. Ein handhelsa nær ein såta
folk som det var lenge sidan ein
hadde set. Og so handhelsa ein nær
ein er i vertskap. No er det helst sett
5. med å letta på hatten nær ein helsar

Ein hadde ikkje ulike helsingar
nær det galdt presten, embetsmenn,
slektningar, grannar eller framande.

Det har ikkje vore vanlegt at
bygdfolk tok av seg hatten eller
kuva nær dei møttest.

Ein har ikkje helst annordis på
embetsmenn enn på andre folk.

For bønder eller buksigarar er
her ikkje, men om her hadde vore so
hadde nok storparten av folket
ikkje helst annordis på dei enn
på andre folk.

6. Har ikkje høyrst at nokon heldt
hatten med begge hendene eller kuva
under armen nær dei helste.

7. Har ikkje høyrst at ein helste
på ulik måte om ein var
kledt i lögstids eller kvardagsklede.

8. Det var i vertskap og nær ein
møtte slektningar eller tjeningar,
som det var lenge sidan at ein hadde
sett at ein handhelste.

9. Og har set at folk har klappa
kvarandu på åksla som eit tekyk
for venskap.

10. Har ikkje løy at mennene tok av
seg hatten nær dei var ute og

Leik höyra klokkeringing frá
kyrkja. Har iðkje høyr at di
gjorde noko sers om þei var þá
hákeren, dette gjeld ogso kvinnone.
ellen folk var álván same nar di
hoyde kyrkje klokkone ungja.

11. Þar ein mótte líkferð so gjekk
ein félside til fylgje var fare
framom.

12. Har iðkje høyr at ein helste
þá vissu líng og dyr. ellen for moro.
so künde di fá unge folk til á
helsa þá vissu líng? Þei marna di
til á helsa með á segja at du har at
rusk eller innsekt" eller ánnu þá huva
Þet di helra þá var helst líng
som hadde sjittlege namn.

13. Þet er vel þanlegast at ein
segjer godmorn til fram mat 10 tíða.
Gaddag segjer ein midt i dagen
Ein har iðkje vissu klokkeskett so
ein segjer þesse helvingane.

God kveld segjer ein nar det er
kveld. God middag og god efta
segjer ein iðkje her!

Þar ein rákar nokon om
þvelden so helsar ein godkveld.

Þert ein stáande og þrafa ein
stund so ynsker ein godnatt, nar
ein gár.

14. Har iðkje høyr at nokon
helsar godmorgun midt þá dagar.
Og ein vilde nok sjá det som
úsomelegt om nokon gjorde det.

15. Har iðkje høyr at nokon brúkar

2827

7586

vesse svar i slike høve.

16. Godmorgen er ikkje vorte vanleg helsing på dagret rundt. Allen i dei siste åri er det same som segjer godmorgen når dei skilts med andre om kvelden. Allen dei fleste segjer godnatt.

17. Ein brukte å helsa med ora: "Signe arbeidet," "signe skrevet," "signe hvila," "signe laget," "signe måten," "signe sjånen."

18. Har ikkje høyrst at her var fleire til talemåtar med "signe" eller "velsigne." Når nokon helsa "signe" arbeidet eller nokon av dei andre helsingane med "signe," so svara ein, "velkommen fe."

19. Når ein råkar ein mann ute på tunet so helsar ein på han, er ein med inn so helsar ein på dei som er inne.

20. Har ikkje høyrst at her er nokon regel for korleis ein ber seg åt når ein vil tala med tussaren alene.

21. Ein brukte og brukar å banka på døra før ein går inn.

22. Når nokon banka på døra, so går ein jamnast ut å tala med han som banka; men er ein på fjøten og det er nokon som banka so ropar ein stundom kom inn, serleg når ein trur det er fjende folk som banka.

Han som kom inn helsa helsa alltid når han kom i dori.

23. Når nokone kom inn og kysse
so svara dei som var inne på kysing
og bad den innkomne om å seia seg
"søk seg" sjå du får segja.

Ein sette seg i stjele for ein var
beden om det. undantak var når
ein kom til sers kjende folk. då
kunde ein seia seg med same ein
kom inn utå å verdt beden om det.

24. Ein skulde ha katten eller kua
av seg med same ein kom inn.

26. Her vart ikkje gjort skilnad
på kven det var.

27. Her er ikkje visse reglar for
korleis ein kysse kilt fæmmande som
kom til gards.

28. Her ikkje loyrt at nokon
turka av stolen for enn ein bad
dei seia seg.

29. Når innbedne gjester kom so
tok ein dei i laddi og seier "velkomen".

30. Ein sa helst "farvel" ved
kvardaglege vitingar. ein kunde og
segja "du får leva" "du får ha det"
"Ja ein" farvel so svara ein og farvel.
Til dei andre sumde kysingar sa ein
"tak ligeså" eller "tak deg det same".

31. Tok ein avskil for lengre tid
so tok ein kvarandre for det ein
hadde haft i lag og ein tok einannan
i hendene og sa det vanlege

32. Det var ikkje skikk å kysse
kvarandre til farvel.

34. Her ikkje loyrt at ein hadde
andru ord for kysing.

1288

35. Ein brukte ikkje å kysse på
handa. Har ikkje høyrst at barn
kysse foreldre eller framande på
handa.

37. Har ikkje høyrst at nokon
kysste si eiga hand for å gi uttrykk
for stor glede.

38. Har høyrst at some seier til
barni (småbarni) du for verd god med
hån.

39. Har set at eldre folk tar gnit
nasen sin mot nasen til småbarni,
og sagt at dei sku byta nase.

Ein kalla det for å byta nase.

Det er mange år sidan eg såg
det so det er vist slutt med det no.

40. Det var ein far eg såg gjera det.

41. Ein brukte å støla nasen åt
småbarni. Ein tok over nasen
med peibe og langfingeren, når ein
tok handi til seg so sette ein
tomas tatten millom desse fingrane
og sa, der er han. Ein sa fyrst til
barnet at ein sku støla nasen deira.

43. Dette vart gjort millom barn
og foreldre og millom barn og vaksne;
men ikkje millom vaksne.

44. Når nokon hadde kjøpt noko
som var noko, so ynskte ein til
lokka med kjøpet. Når nokon
"reiste med fartøy so ynskte ein
lokka på turen". Det same kunde
"ein og ynska når nokon sku ut å
reisa. Du får ta god tur kunde
ein og "segja.

- latka på nisi "kunde du og seje:
 "45. Til jal sa folk "god jal."
 Til nyår "gadt nytt år" eller "gadt år."
 Til påske sa dei "gadt påske".
 Og til pinsse "sa dei "gadt pinske".
 Når nokon hadde fått barn so
 sa ein gratulera med sonen" eller
 med døtttera. Ved tulaing so
 gratulerte ein, det gjorde ein og
 ved brukläpp.
46. Har ikkje høyrst at ein sa noko
 visst ved dødsfall eller ved motgang.
 Ordet kondoleras er lite og ikkje
 brukt her på bygden.
47. Var det noko sers ein latka
 for so latka ein i handi. Var
 det minder so sa ein berre latka.
 Berre vart lærte til å latka i handi.
48. Har ikkje høyrst at ein brukar
 å latka ut.
49. Har ikkje høyrst at ein kunde
 uttrykke vanvyrnad for nokon
 berre ved fatter.
50. Ein sejer du til vanlegt.
 Teller jer sejer ein ikkje.
51. Ein sejer ikkje "an" eller "ho"
 i staden for "du" eller "de" til nokon.